

SPECIFIC FEATURES OF RURAL YOUTH EMPLOYMENT

T. S. Sharipov

SamISI - "Economics of industries"
Chair of Associate Professors, Ph.D.

B.A. Kuziboev

SamSU "Digital Economy"
Ph.D.

M.G. Uroкова

SamISI student

Resume: This article is devoted to the reduction of unemployment among rural youth, their behavior in the labor market and a number of issues requiring serious socio-economic decisions.

Keywords: Rural youth, youth employment, unemployment reduction, vocational schools, labor market.

Мамлакатимизнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиш борасида амалга ошириб келаётган ислохотларнинг олдида турган долзарб муаммолардан бири – бу такомиллашган меҳнат бозорини шакллантириш ва унинг самарали амал қилишини таъминлаш ҳисобланади. Республикамизда ижтимоий жиҳатдан етарли даражада ҳимоя қилинмаган ёшлар орасида ишсизлар сони салмоқли миқдорга эга бўлмоқда. Бундай ҳолат меҳнат бозорида ёшларнинг иш билан бандлигини таъминлаш, уларнинг ишсизлигини камайтиришнинг самарали усуллари ва механизмларини тадқиқ этишни талаб қилмоқда. Мамлакатимиз аҳолиси ёш жиҳатидан анча ёш ҳисобланади, меҳнат ресурслари таркибига кириб келувчилар, яъни меҳнат қобилияти ёшига келиб қўшилувчиларнинг аксариятини ёшлар ташкил қилади. Бунинг асосий сабаби собиқ Иттифоқ даврида ва мустақиллигимизнинг дастлабки йилларида республикамизда аҳолини тез суръатлар билан кўпайиши натижасида ҳозирги кунга келиб, демографик босимнинг ортишига олиб келди. Оқибатда ёшларни, айниқса, қишлоқ ёшларининг ишсизлигини камайтириш ва уларнинг иш билан бандлигини таъминлашда жиддий муаммоларни вужудга келтирмоқда. Қишлоқ ёшлари ўртасида ишсизликни камайтириш, уларнинг меҳнат бозоридаги ҳаттиҳаракати қатор жиддий ижтимоий-иқтисодий ечимини кутаётган масалалардан бири

ҳисобланади. Ўзбекистон аҳолиси таркибида ёшларнинг салмоғи юқори эканлиги билан ажралиб туради. Меҳнат бозорида ёшларнинг иш билан бандлиги ва уларни касбга тайёрлаш ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан алоҳида аҳамиятга эга. Бугунги глобаллашув шароитида дунёнинг барча мамлакатларида ёшлар орасида ишсизликнинг юқори даражада эканлиги кутилмоқда.

Бугунги кунда ёшлар меҳнат бозорини тартибга солиш ва қишлоқда ишсизликни ва аввало 30 ёшгача бўлган шахслар орасида бартараф этиш масалалари етарлича ўрганилмаган. Шу муносабат билан биз томонимиздан ўтказилган тадқиқотлар қуйидагиларни тасдиқлашга имкон беради, яъни қишлоқ ёшлари ишсизлиги даражасининг юқори бўлиши кўпроқ ишчи кучини дастлабки касбга тайёрлаш тизими (шу жумладан, касбга йўналтириш)ни такомиллашмаганлиги, уларни ишга жойлашишининг паст даражаси ва оператив эмаслиги, иш берувчиларга ёш кадрлар учун иш ўринларини таҳлил қилиш ва сақлаб қолишга ҳамда яратишга моддий рағбат ва имтиёзлар йўқлиги, қишлоқ ёшлари тадбиркорлигини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш тизимини ривожланмаганлиги, ёшларда малака етишмаслиги, меҳнат бозори инфратузилмасининг яхши ривожланмаганлиги; истиқболда иш билан бандликни ривожлантириш бўйича илмий жиҳатдан асосланган дастурларнинг ишлаб чиқилмаганлиги билан белгиланади.

Меҳнат бозорида қишлоқ ёшлари ишсизлигини камайтиришни таъминловчи омиллардан бири, уларнинг билим даражаси ва касбий-малакасини ошириш ҳамда меҳнатни диверсификациялаш билан боғлиқ ноқишлоқ иш ўринларини яратиш, хизмат кўрсатиш соҳаси, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни жадал ривожлантиришнинг алоҳида аҳамиятга эга эканлиги ҳисобланади. Қишлоқ ёшларининг иш билан бандлигига кўмаклашиш соҳасида давлат сиёсатининг асосий тамойилларини амалга ошириш, уларнинг ишсизлигини камайтиришнинг ижтимоий ва иқтисодий механизмларини такомиллаштириш меҳнат бозорида қишлоқ ёшларига меҳнатни диверсификациялаш асосида талабни рағбатлантириш ҳамда чуқур таҳлил ва тадқиқ этиш натижасида уларнинг иш билан бандлиги даражасини ошириш бўйича тегишли илмий хулоса ва амалий тавсиялар ишлаб чиқиш муҳим аҳамиятга эгадир.

Шундай қилиб, қишлоқдаги оммавий ишсизликни олдини олиш ва унинг оқибатларини юмшатиш мақсадида қисқа вақтлар ичида қишлоқ ўқувчиларини касбий йўналтиришнинг касб-хунар мактаблари битирувчиларини меҳнат бозорида бирламчи мослашувининг усуллари ва кўникмаларига ўргатиш, улар томонидан иқтисодиёт ва агробизнес, тадбиркорлик ва фермерлик ишини олиб боришни билиш масалаларини

Ўзлаштирилишини ҳисобга олувчи, махсус дастурларни ишлаб чиқиш ва тадбиқ этиш зарур.

Шунинг билан бир қаторда қишлоқда ўқувчилар ишлаб чиқариш билан бирга иш ўринлари ярмаркаларини ўтказиш бўйича тегишли шароитлар яратиш зарур. Демак, ёшлар сиёсати давлат фаолиятида устивор йўналиш бўлиши ва ёшлар таълимни ва бирламчи тайёргарликни нафақат тижорат асосида, балки текин, ишчи кучининг бозордаги ҳолатини, соҳалар ва ишлаб чиқаришларнинг истиқболли ривожланишини ҳисобга олиш билан олишларига кўмаклашиш зарур.

Ёшларни давлат томонидан қўллаб қувватланиш – бу дотация эмас, балки ижтимоий кредитдир. Шунинг муносабати билан касбий таълим ва биринчи иш жойини олишни таъминловчи ҳар хил дастурларни қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш зарур. Бизнинг фикримизча, қуйидагилар ёшларга нисбатан давлат ва ҳукумат сиёсатининг асосий йўналишлари бўлиши керак:

- қишлоқ ёшларининг барча категорияларига таълим, меҳнат ва тиббий хизмат кўрсатишга тенг ҳуқуқли киришлари учун шароитлар яратиш;
- қишлоқ ёшларининг ишга жойлаштириш ва рационал бандлиги кафолатларини таъминлаш; – касбий йўналтириш ва ишчи кучини самарали бирламчи тайёрлашга кўмаклашувчи хизматлар тармоғини яратиш;
- қишлоқ ёшлари меҳнатларидан фойдаланувчи ва улар учун янги иш ўринларини ташкил қилувчи иш берувчилар учун имтиёзли солиққа тортиш, кредит бериш, қарзларини қайтариш ва бошқа иқтисодий рағбатлар тизимини қўллаш;
- етимлар ва ёш ногиронларни ижтимоий ҳимоялаш ва шунинг муносабати билан соғлиғида четга чиқишлар ҳамда хулқ меъёрлари бузилишига эга ёшларни реабилитациялаш бўйича махсус хизматларни ташкил қилиш;
- иш билан бандлик тузилишини ишдан бўшатилиш хавфи остида бўлган ёшларга нисбатан хизмат кўрсатиш соҳасига мос касбга тайёрлаш ва қайта тайёрлаш бўйича тадбирларни ишлаб чиқиш.

Шунинг билан бир вақтда кўрсатиб ўтилган муаммоларнинг ечими уларни батафсилроқ ўрганишни ва ёшлар иш билан бандлиги жиҳатларини аниқ ҳудуд даражасида тадқиқот қилишни талаб қилади.

Хулоса қилиб айтганда Мамлакатимизнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиш борасида амалга ошириб келаётган ислоҳотларнинг олдида турган долзарб муаммолардан бири – бу такомиллашган меҳнат бозорини шакллантириш ва унинг самарали амал қилишини

таъминлаш ҳисобланади. Республикамизда ижтимоий жиҳатдан етарли даражада ҳимоя қилинмаган ёшлар орасида ишсизлар сони салмоқли миқдорга эга бўлмоқда. Бундай ҳолат меҳнат бозорида ёшларнинг иш билан бандлигини таъминлаш, уларнинг ишсизлигини камайтиришнинг самарали усуллари ва механизмларини тадқиқ этишни талаб қилмоқда.

Адабиётлар рўйхати

1. Абдурахмонов Қ.Х. Меҳнат иқтисодиёти. Олий ўқув юртлари учун дарслик.–Т.: “Меҳнат”, 2009.-б.
2. Экономика труда: учебник.-2-изд., перераб. И доп./под ред.проф.Ю.П.Кокина, проф.П.Э.Шлендера.- М.:Магистр, 2010.-113с.
3. Рофе А.И. Экономика труда: учебник/А.И.Рофе.-М.: КНОРУС, 2010- 177-178с
4. Нарзиқулов Н.Р., Мухамедова О.Х., Боқиева И.А. Инсон ресурслари иқтисодиёти (ўқув қўлланма). – Т.: ТДИУ, 2004. – Б.118.